

Квзимемлекеттік сектор активтерін басқару тиімділігінің мемлекеттік аудиті

А.Ш. Тұрсынбай

ГА-41к-21 тобының студенті

tursynbay.akniet@bk.ru

Ғылыми жетекшісі: Хишаева Ж.Т.

Бухгалтерлік есеп және аудит кафедрасының қауымдастырылған профессоры, э.ғ.к.

Zhanat-t2007@mail.ru

Бөкетов университеті, Қарағанды қ.

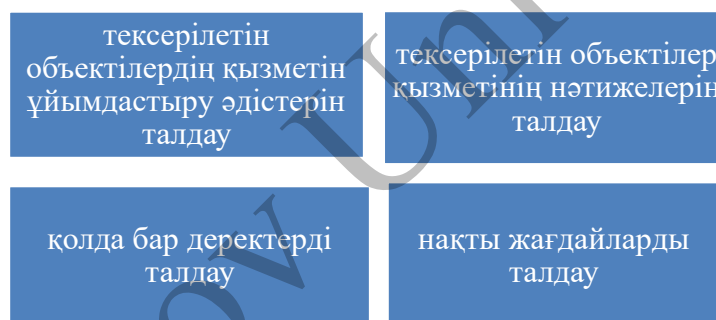
Түйіндеме: Жаһандық экономикадағы және ішкі экономикалық жағдайдағы елеулі өзгерістерге байланысты, оларды оңтайлы пайдалану және кірісті ұлғайту мақсатында активтерді басқару тиімділігін бағалау қажеттілігін тудырады. Экономикалық тұрақсыздық пен мемлекеттік бюджеттердің шектелуі жағдайында мемлекеттік активтерді тиімді басқару маңызды мәнге ие болады. Активтерді басқаруды оңтайландыру мемлекеттік кірістердің өсуіне ықпал етуі мүмкін, бұл өз кезегінде ұлттық экономиканың дамуын және халықтың өмір сүру деңгейін көтеруді қолдайды. Осы салада мемлекеттік аудит жүргізу басқаруды жақсарту үшін мүмкіндіктерді анықтап қана қоймай, республикамыздың жалпы экономикалық тиімділігін арттыруға ықпал етеді, бұл қарастырылып отырған мақаланың маңыздылығын көрсетеді.

Кілт сөздер: тиімділік аудиті, мемлекеттік активтер, квазимемлекеттік сектор, активтерді басқару, бағалау

Активтерді басқару тиімділігінің мемлекеттік аудиті акционерлік қоғамдардың қызметін бақылау жөніндегі мемлекеттік органдар алдына қоятын маңызды міндеттердің бірі болып табылады. Бұл тұрғыда ел экономикасындағы «Самұрық-Қазына ұлттық әл-ауқат қоры Қазақстан экономикасындағы маңызды рөліне байланысты. Қор мұнай-газ, металлургия, көлік және басқа салалардағы еншілес компанияларды қоса алғанда, елдің ең ірі активтерін басқарады. Осыған байланысты қордың активтерін басқарудың тиімділігі туралы мәселе ерекше өзекті болып отыр. Нарықтық экономиканың қазіргі жағдайында, егер ол жақсы қаржылық жағдайға және қаржылық тұрақтылыққа ие болса, ұлттық компания тиімді жұмыс істейді деп санауға болады. Мұндай көрсеткіштер мүліктің сипаты мен сапасымен, салынған капиталдан алынатын кірістің мөлшерімен, сондай-ақ мүліктік әлеуетті оңтайлы пайдаланумен анықталады. Ұлттық компанияның басшылығы активтерді тиімді басқара алуы үшін олардың мәнін, сипаттамаларын және негізгі түрлер арасындағы айырмашылықтарды түсіну қажет. Сондай-ақ, компанияның қаржылық жағдайына, оның нарықтағы жағдайына, несиелік қабілеттілігіне және бәсекеге қабілеттілігіне әсер ететін активтерді басқару саясатын дұрыс қалыптастыру және жүзеге асыру үшін активтердің компания ішінде қалай қозғалатынын түсіну маңызды. Өз қызметінің тиімділігін қамтамасыз ету үшін ұлттық компаниялар активтерді тиімді басқаруды жүзеге асыруға мәжбүр. Алайда, осы мақсатқа жету үшін қандай да бір іс-шараларды өткізбес бұрын, кәсіпорын активтерінің экономикалық категория ретіндегі мәнін нақты түсіну қажет. Әдебиеттерге шолу қазіргі уақытқа дейін отандық және шетелдік әр түрлі авторлардың еңбектерінде кәсіпорын активтері санаты жан-жақты зерттелмегенін атап өткен жөн. Бұл тұжырымдаманың көптеген анықтамалары бар, бірақ бірыңғай тәсіл жоқ. Әр автор өзінің түсіндіруінде ең маңызды деп санайтын маңызды сипаттамаларды көрсететіні де тән. Осыған байланысты «кәсіпорын активтері» категориясын әлеуметтік-экономикалық қатынастар түрінде болатын дерексіз ұғым ретінде түсіндіруге болады. Капитал өзінің өндірістік түрінде ұлттық компанияның активтерін білдіреді. Активтер (лат. *aktivus*-белсенді) материалдық, материалдық емес және қаржылық құндылықтар мен мүліктік құқықтар түрінде ұсынылған Ұлттық компанияның барлық мүлкін оның құрамы мен орналасуы бөлігінде құндық мәнде көрсетеді. Ұлттық компанияның активтерін басқару - бұл

қолма-қол ақшаны, тауарлық қалдықтарды, материалдар мен шикізатты, дебиторлық берешекті және активтердің басқа түрлерін басқаруды қамтитын кешенді міндет. Ұлттық компанияның активтерін тиімді басқару максималды пайда табуды көздейді. Пайда тауар бойынша барлық тәуекелдер контрагентке (тауарды сатып алушыға) өткеннен кейін алынған болып саналады. Тауарды жөнелту неғұрлым көп болса, пайда соғұрлым жоғары болады. «Ұлттық компанияларды сенімгерлік басқару» ұғымын түсіндіруді қарастырыңыз. Питер Э. сияқты отандық және шетелдік авторлардың көптеген жұмыстары осы тұжырымдаманы зерттеуге арналған. Американдық экономист Шарп в. активтерді басқару жаһандық мәселені білдіреді деп есептеді, яғни стратегияны басқару, барлық функцияларды стратегияда қойылған міндеттерге сәйкес келетін түрге келтіру. Сонымен қатар, Роуз П. бұл қызмет кез-келген қаржылық тәуекелді азайту, маржаны ұлғайту және осы ірі ұйымдар өз міндеттемелері бойынша төлей алатындай етіп бәрін жасау үшін теңдестірілген деп санайды. Активтерді басқару - бұл ұлттық компанияның меншікті және тартылған қаражатты тиімді (минималды тәуекелмен) орналастыру жөніндегі қызметі. Көптеген басқа елдер құндылықты басқаруды құруға тырысады. Ол компания иесі үшін оның мақсаты құндылықтарды басқару болып табылады. Бұл бағытты екі ірі консалтингтік компания белсенді дамытуда. Бұл тәжірибе туралы ақпарат Раппопорт А. «акционерлер үшін құндылық құру» және Стюарт Б. «құнды іздеу» еңбектерінде көрсетілген. Бұл тұжырымдама алғаш рет Д. Мактагарттың «құн императиві» кітабында атап өтілді. Автор Marakon Associates компаниясының негізін қалаушы болып табылады, ол өзінің негізгі қызметін 3-х басқару консалтингі деп аталатын басқарудың жоғары деңгейлі қызметтеріне бағыттады. Бүгінгі таңда бұл тәжірибе барлық жерде қолданылады, оның компаниялардың көлемінде шегі жоқ. Шетелдік авторлар Ганти А., Мюррей к., Бир к. ұлттық компанияның активтерін басқару ұйымның қаржылық менеджментінің негізгі элементтерінің бірі болып табылатындығы атап өтілді. Оның мәні Белсенді және тиімді дамуға ықпал ететін компанияның активтері мен міндеттемелерінің негізгі баптарының көлемі мен құрылымын анықтау болып табылады. Дегенмен, динамикалық сыртқы және ішкі орта кәсіпорын активтерін басқару процесінің тұрақсыздығына әкеледі, нәтижесінде тұрақты зерттеулер мен негізгі іс-шараларды қосымша пысықтау қажет. Шетелдік ғалымдардың да, отандық ғалымдардың да жұмысын талдай отырып, мынаны айта аламыз: біздің көршілеріміз нақтылауды, нақтырақ және компа анықтаманы қалайды. Біздің өкілдеріміз жағдайында жағдай керісінше. Активтерді басқаруды кең ауқымда қарастырамыз. Айтылған ұстанымдарға сүйене отырып, бағалау кезінде негізгі триггерлер тәуекелдер болуы керек. Л.З. Бейсенованың пікірінше, ұлттық компаниялардың активтерін басқару - бұл максималды тиімділік пен рентабельділікке қол жеткізу үшін ұлттық компаниялардың активтерін пайдалануды жоспарлауды, ұйымдастыруды және бақылауды қамтитын процесс. Ол стратегиялық жоспарлауды, қаржылық талдауды, тәуекелдерді басқаруды және қаржылық есептілікті бақылауды қамтиды. Ұлттық компаниялардың активтерін басқару тиімділігінің аудиті - бұл активтерді басқарудың қаншалықты тиімді жүзеге асырылатындығын және оның қойылған мақсаттарға қаншалықты сәйкес келетіндігін бағалайтын процесс. А.Б. Зейнелгабдиннің пікірінше, активтерді басқару тиімділігінің аудиті компанияға өз активтерін қаншалықты тиімді пайдаланатынын анықтауға және активтерді басқаруды жақсарту мүмкіндіктерін анықтауға мүмкіндік береді, бұл өнімділіктің жоғарылауына, шығындардың төмендеуіне және компанияның қаржылық нәтижелерінің жақсаруына әкелуі мүмкін. Менің ойымызша, ұлттық компанияның активтерін басқару-бұл мемлекеттік компанияның мүлкін басқару әдістері мен принциптерінің жүйесі, сондай-ақ сыртқы және ішкі ортаны (факторларды) ескере отырып, осындай активтерге қатысты басқару шешімдерін қабылдау процесі. Негізгі стратегиялық мақсат - компания активтерінің көлемін ұлғайту, тұтастай алғанда бизнестің құнын арттыру. Активтердің құрылымы, ең алдымен, Ұлттық компания мүлкінің ұтқырлық деңгейін сипаттайды, сонымен қатар бұл ұтқырлықтың қандай элементтерге байланысты қамтамасыз етілетінін, төмендейтінін немесе жоғарылайтынын анықтауға мүмкіндік береді. Мұның бәрі ұлттық компанияның қаржылық жағдайын және оларды жақсарту мүмкіндіктерін бағалау үшін үлкен маңызға ие. Зерттеу материалдары мен

әдістері квазимемлекеттік сектордың активтерін басқару тиімділігі ұғымын анықтауға, оның мазмұнын жалпылауға, сондай-ақ оның нәтижелерін талдауға және бағалауға арналған тәсілдерді талдау және синтездеу болып табылады[1]. Ұлттық компаниялардың активтерін басқару тиімділігі аудитінің әдіснамалық аспектілері ол белгілеген өкілеттіктерді іске асыру барысында ұлттық заңнамалық актілердің, квазимемлекеттік сектордың қызметін белгілейтін және реттейтін халықаралық және ұлттық стандарттардың жиынтығын білдіретін Қазақстан Республикасы ұлттық компанияларының активтерін басқару саласындағы негізгі әдіснамалық актілер мен қағидаларға негізделеді. Нәтижелер және талқылау кез-келген мәселені анықтау үшін, ең алдымен, терминологияны жүйелеу және нақтылау қажет. Ұлттық компаниялардың активтерімен байланысты Процесс ерекшелік емес. Бұл тиімділік пен сауатты басқаруға байланысты. Ұлттық компания активтерінің жекелеген түрлерін олардың негізгі белгілері бойынша жіктелуіне сәйкес толығырақ қарастырайық. Қызмет ету формасы бойынша активтердің үш негізгі түрі бөлінеді - материалдық, материалдық емес және қаржылық. Материалдық активтер материалдық нысаны бар ұлттық компанияның мүлкілік құндылықтарын сипаттайды. Инвестициялық активтер ұлттық компанияның инвестициялық қызметін жүзеге асырумен байланысты мүлкілік құндылықтарының жиынтығын сипаттайды. Ұлттық компанияның инвестициялық активтерінің құрамына: аяқталмаған құрылыс, ұзақ мерзімді қаржылық салымдар, қысқа мерзімді қаржылық салымдар кіреді. Ұлттық компанияның активтерін басқару тиімділігін тексеруде қолданылатын барлық әдістерді екі негізгі блокқа бөлуге болады: сауалнама әдістері және аналитикалық әдістер. Ұлттық компанияның активтерін басқару тиімділігі аудитінің жалпы әдістемесі 1-суретке сәйкес төрт аналитикалық блокты қамтиды.

Сурет 1. Ұлттық компанияның активтерін басқару тиімділігі аудитінің жалпы әдістемесі. Е с к е р т у - автор ISSAI 100 негізінде құрастырған [2].

Алдын ала анықталған тексеру мақсаттарына сәйкес бір немесе бірнеше сараптама бағыттарын таңдауға болады. Әдетте, тексерілетін ұйымдар қызметінің құрылымын зерттеу тиімділікті бағалау шеңберінде қадағалау іс-шарасын өткізудің бастапқы кезеңі болып табылады. Осылайша, отандық кәсіпорындардың процедуралық басқаруын қадағалау жүйесі бастапқы жоспардан бастап мемлекеттік аудит ресурстарын тартуға дейінгі бағалау процестерінің сапасына, бейтараптылығына және сенімділігіне кепілдік беретін заңдарды, әлемдік стандарттар мен нұсқаулықтарды қамтиды. Шетелдегі мемлекеттік объектілер қызметінің тиімділігіне аудит жүйесі кешенді болып табылады және бюджет қаражатын пайдалану аудитін ғана емес, сонымен қатар мемлекеттік объектілердің қызметін де қамтиды. Қазақстанның жоғары аудиторлық палатасы мемлекеттік активтерді пайдалану тиімділігін тексеру шеңберінде тұтастай алғанда мемлекеттік активтерді басқару жүйесін, оның жекелеген компоненттерін немесе бағыттарын бағалайды, сондай-ақ жекелеген мемлекеттік аудит объектісінің мемлекеттік активтерді пайдалану тиімділігін бағалайды. Мұндай бағалау аудиторлық көрсеткіштерді міндетті түрде қолдана отырып жүргізіледі. Мемлекеттік активтерді пайдалану тиімділігінің аудиті мақсаттары үшін негізделген және қол жеткізуге болатын көрсеткіштердің, стандарттар мен үздік тәжірибелердің критерийлері қолданылады олардың негізінде мемлекеттік активті пайдаланудың үнемділігі, тиімділігі, нәтижелілігі,

өнімділігі мен перспективалылығы бағаланады. «Самұрық-Қазына ұлттық әл-ауқат қоры» АҚ активтерін басқару тиімділігінің мемлекеттік аудитін ұйымдастыру кесте 1-ге сәйкес мынадай кезеңдерді қамтиды

Кесте 1.

«Самұрық-Қазына ұлттық әл-ауқат қоры» АҚ активтерін басқару тиімділігінің мемлекеттік аудитін ұйымдастыру

Аудитті ұйымдастыру және жүргізу кадамдары	Мазмұны
Аудиттің мақсаттары мен міндеттерін анықтау	Жалпы және қор қызметінің жекелеген салаларында активтерді басқарудың тиімділігін бағалау. Активтерді басқару тиімділігіне әсер ететін факторларды анықтау. Проблемалық аймақтарды анықтау және оларды жою бойынша ұсыныстар әзірлеу.
Аудит жүргізу	Алдыңғы кезеңде жиналған деректерді талдау негізінде активтерді басқару тиімділігін бағалау. Тәуекелдерді бағалау және оларды азайту шараларын ұсыну. Активтерді басқарудағы қажетті өзгерістерді анықтау және тиісті ұсыныстарды әзірлеу.
Есепті дайындау және ұсыныстарды орындау	Жүргізілген жұмыстардың сипаттамасын, анықталған проблемалық аймақтарды, ұсыныстарды және іс-шаралар жоспарын қамтитын аудиторлық есепті дайындау. Тапсырыс берушіге («Самұрық-Қазына ҰАҚ» АҚ) есеп беру және оның нәтижелерін талқылау. Ұсыныстарды орындау және анықталған тәуекелдерді азайту бойынша іс-шаралар жоспарын әзірлеу. Іс-шаралар жоспарын орындау және қабылданған шаралардың тиімділігіне мониторинг жүргізу. Ұсыныстарды орындау нәтижелері және олардың активтерді басқару тиімділігіне әсері туралы есеп дайындау.
Е с к е р т у – [1] дереккөз негізінде автор құрастырған	

Мемлекеттік активтерді пайдалану тиімділігінің аудиті үш тәсілді пайдалана отырып жүргізіледі:

1. Нәтижеге бағытталған тәсіл. Мемлекеттік аудиторлар мемлекеттік активтерді пайдалану нәтижесінде қол жеткізілетін тікелей және түпкілікті нәтижелерге назар аударатырып, аудиттің тақырыбын, мақсатын, мәселелерін және өлшемдерін анықтайды.

2. Нәтижеге бағдарланған тәсілді пайдалана отырып жүргізілетін тиімділік аудиті мемлекеттік аудит объектісінің өз қызметінің белгілі бір мақсаттары мен тиімділігінің күтілетін көрсеткіштеріне қол жеткізуін бағалауды көздейді.

3. Проблемаға бағытталған тәсіл. Тиімділік аудитін жүргізу мемлекеттік мүлікті пайдалануда немесе тұтастай алғанда мемлекеттік мүлікті басқару жүйесінде, сондай-ақ квазимемлекеттік сектор субъектісі жұмыс істейтін экономика саласында немесе саласында бар нақты проблемаға немесе бірнеше проблемаларға бағытталған аудиттің тақырыбын, мақсатын, мәселелері мен өлшемдерін айқындауды көздейді[2].

Тиімділік аудиті барысында аудитор сатып алудың бизнес-процестерін бағалауға, анықталған ауытқулардың, бұзушылықтар мен кемшіліктердің себептерін қоса алғанда, нәтижелерді қорытындылауға тиіс. Аудиторлық тапсырма аясында аудитор белгілі бір тауарларды, жұмыстарды және қызметтерді сатып алу процедуралары мен процестерін іріктеп тексеруі керек.

Аудитор әртүрлі әдістерді қолданады, олар мыналарды қамтиды: сауда-саттық процесінде ұсынылатын активтердің болуын тексеру; келісімшарттағы өзгерістердің заңдылығын мұқият тексеру және бағалау; компанияның шарттық талаптарды орындау жөніндегі күш-жігерінің ұқыптылығын, соның ішінде келісімшартқа сәйкес төлемдердің уақтылығын бағалау. Айта кету керек, соңғы жылдары «Самұрық-Қазына ҰАҚ» АҚ-ның аудиті Қазақстан Республикасы Президентінің тікелей тапсырмасы бойынша жүргізілді, аудит барысында ұлттық даму холдингі ретінде бас компанияның ғана емес, оның еншілес кәсіпорындарының да активтерін басқару бағаланды[3]. 2020-2022 жылдарға арналған аудиторлық қызметтің құрылымы кесте 2-де келтірілген.

Кесте 2

«Самұрық-Қазына ұлттық әл-ауқат қоры» АҚ және еншілес компаниялардың 2020-2022 жылдардағы активтерін басқару жөніндегі аудиторлық қызметінің нәтижелері

Көрсеткіштер	2020		2021		2022		2022 жылдан 2020 және 2021 жылдарға дейін	
	саны	үлесі, %	саны	үлесі, %	саны	үлесі, %	2020	2021
Арнайы мақсаттағы аудит	1	4,3	3	4,3	5	16,7	12,4	4,2
Активтерді басқару тиімділігі аудиті	22	95,7	21	95,7	25	83,3	-12,4	-4,2
Барлығы	23	100	23	100	30	100	-	-

Е с к е р т у – [3] дереккөз негізінде автор құрастырған

Жүргізілген талдауға сәйкес, 2020-2022 жылдардағы нысаналы аудит шеңберіндегі тексерулер саны 1-5 тексеруді құрады, ал бұл тексерулердің үлесі - 4,3-16,7 %. 2-кестенің деректері көрсеткендей, 2020-2022 жылдардағы тексерулердегі активтерді басқару тиімділігінің аудиттерінің үлесі 83,3-95,7% құрайды, ал олардың жалпы саны - 21-25 бірлік. Осы талдау негізінде активтердің ішкі аудиті қаржылық есептің ішкі аудиті шеңберінде жүргізіледі. Мемлекет бөлген қаражат 2020 жылы 155 626,6 млн теңгені, 2021 жылы - 265455,2 млн теңгені құрады, ал 2022 жылы олар шамамен 50 млрд теңгеге немесе шамамен 19% - ға ұлғайып, 300 млрд теңгені құрады. Дебиторлық берешек сомасы 2020 жылы 86692,3 млн теңгені, 2021 жылы 156 351,2 млн теңгені құрады, ал 2022 жылы 68791,5 млн теңгеге немесе 44% - ға ұлғайды және бұл көрсеткіш 225 142,7 млн теңгені құрады. 2020-2022 жылдары мемлекеттік-жекешелік әріптестік шеңберінде сатып алынған активтердің сомасы 5696,3-8965,2 млн теңгені құрайды, 2021 жылмен салыстырғанда 2022 жылы 2408,5 млн теңгеге ұлғайды. немесе 36,7 %. Мемлекеттік сатып алу шеңберінде сатып алынған активтер 2020 жылы 16 989,2 млн теңгені, 2021 жылы - 19 695,2 млн теңгені құрады, ал 2022 жылы 7 179 млн теңгеге немесе 36,5% - ға ұлғайып, 26 874,2 млн теңгені құрады.

Қорытындылай келе, осы тұрғыда «Самұрық-Қазына ұлттық әл-ауқат қоры» АҚ активтерін басқару тиімділігіне мемлекеттік аудит жүргізу елдің ірі активтерін басқаруда ашықтықты, тиімділікті және жауапкершілікті арттыруға ықпал ететін маңызды міндет болып табылады. «Самұрық-Қазына ұлттық әл-ауқат қоры» АҚ активтерін басқару тиімділігінің мемлекеттік аудитінің нәтижелері компанияның мүлктік ресурстарын басқаруда проблемалардың бар екендігін айғақтайды. Бұл мәселелерді шешу активтерді басқарудың кешенді және ашық стратегиясын әзірлеуді, ресурстарды пайдалануды оңтайландыруды, активтер айналымын бақылау және реттеу механизмін құруды талап етеді. Бұл мүлктік ресурстарды пайдалану тиімділігін арттыруға және компанияның қаржылық жағдайын жақсартуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, аудит активтерді басқарудың ашықтығын арттыру қажеттілігін атап өтеді, әсіресе нақты жобаларға инвестициялау туралы шешім қабылдау бөлігінде. Инвестициялық шешімдер қабылдаудың неғұрлым нақты өлшемдерін әзірлеу, сондай-ақ инвестициялардың тиімділігін мониторингілеу және бағалау жүйесін жетілдіру қажет.

Әдебиеттер тізімі

1. INTOSAI. Халықаралық Жоғары Аудиторлық Ұйымының ресми сайты. <https://www.intosai.org/ru/>
2. ISSAI 100. Мемлекеттік сектордағы аудиттің негізгі принциптері. <https://www.issai.org/pronouncements/issai-100-fundamental-principles-of-public-sector-auditing/>

Современные аспекты аудирования финансовой отчетности предприятия

Г. А. Шакирова¹, А. Рүстемқызы²

¹м.э.н., ст. преподаватель кафедры бухгалтерского учета и аудита

²студентка 4 года обучения по образовательной программе «Учет и аудит»
gulia72.kargu@mail.ru¹, galieva.23@mail.ru²

^{1,2}Карагандинский университет имени академика Е.А. Букетова, г. Караганда,

Аннотация: В условиях рынка эффективное управление сложным экономическим механизмом предприятия зависит от своевременного доступа к экономической информации, преимущественно получаемой из надежной системы бухгалтерского учета и финансовой отчетности. Финансовая отчетность предоставляет важные данные и информацию о финансовых результатах, необходимые для оперативного руководства работой предприятия и его различными подразделениями, а также для формулирования финансовых прогнозов и текущих планов.

Ключевые слова: аудит, финансовая отчетность, анализ финансовой отчетности.

Аудит финансовой отчетности – выполнение норм и требований для получения аудиторских доказательств того, что финансовая отчетность не содержит существенных искажений и составлена согласно МСФО или другим альтернативным концептуальным основам. В процессе аудита финансовой отчетности осуществляется проверка: показателей всех форм финансовой отчетности, примечаний и раскрытий согласно требованиям МСФО; предоставленной документации на соответствие требованиям законодательства; полноты, достоверности и правильности отображения операций в бухгалтерском и налоговом учете. Основной задачей аудита финансовой отчетности (включая консолидированную финансовую отчетность) является обеспечение надежного подтверждения точности финансовых отчетов, предоставляемых администраторами бюджетных программ и государственными учреждениями. Исключением являются Национальный Банк Республики Казахстан и уполномоченный орган, ответственный за регулирование, контроль и надзор за финансовым рынком и организациями. [1]

Аудит финансовой отчетности производится в нескольких этапах. Первым этапом является планирование, то есть тестирование системы внутреннего контроля; определение методов исследования (сплошная или выборочная), а так же составление и утверждение программы аудита. Здесь аудитор знакомится с клиентом; оформляет свои отношения с клиентом контрактом или письмом-обязательством; рассчитывает уровень существенности предстоящей проверки; оценивает аудиторские риски; готовит общий план и программу проверки аудита.

Следующим этапом идет проведение аудита по существу, а именно сбор аудиторских доказательств, аудиторские процедуры, аудиторская выборка. Аудитор фокусируется на сборе аудиторских доказательств. Для этого он выполняет аудиторские процедуры, которые делятся на тестирование средств контроля и процедуры по существу. Процедуры по существу, в свою очередь, включают детальную проверку корректности отражения операций и сальдо на счетах, а также аналитические процедуры.

Заключительным этапом является завершение аудита, то есть обобщение результатов аудита и их документальное оформление. Аудитор обязан завершить оформление рабочей документации в формате аудиторского файла; подготовить письменный отчет для руководства проверяемого предприятия с результатами аудита; выразить свое мнение о достоверности